

Halálának 25. évében nagyszabású, de családias hangulatú Gellérd Imre-konferenciára került sor Székelykeresztúron. Az emléktalálkozóra Erdély számos településéről érkeztek résztvevők, akiket Gellérd Imréhez; kapcsolódó személyes élmények, életművének és erkölcsi tartásának elismerése vagy a „Gellérd-jelenséget” övező szimpátia hívott Keresztúrra.

Gellérd Imre öröksége

Gellérd Imre élettörténete, máig ható szellemi-erkölcsi hullámverése miértek és több-kevesebb biztonsággal megfogalmazható „tanulságok” garmadját veti fel. Egy azonban bizo-

Balról jobbra: dr. Gellérd Andor és felesége, Ildikó, Kovács Judit, Gellérd Ferenc és felesége

nyos: a nagy tudású és alázatos Isten-szolgálatra elszegődött unitárius lelkész-teológus emblemikus alakjává lett a második világháború utáni unitárius egyháztörténetnek.

Az augusztus 6-ai konferenciát Benczédi Ferenc által vezetett rövid áhítat nyitotta meg, az egyetemes egyház nevében dr. Szabó Árpád püspök, házigazdai minőségében pedig Szom-

batfalvi József esperes köszöntötte az emlékezésre egybegyűlteket.

Nem sokkal Gellérd Imre tragikus halála után jelent meg a *Keresztény Magvetőben* Jakab Dénes (jelenleg szentábrahámi) lelkész életmű-összefoglalása és a Gellérd Imre munkásságát számbavevő bibliográfiai lista kezdeménye. Ezt a tanulmányt kiegészítve, kibővítve ezúttal újra hallhattuk, hiszen a Gellérdre vonatkozó életrajzi alaptények ennél összefoglalóbban aligha kerülhettek a hallgatóság elé. A fogolytárs nézőpontjából rajzolt megható, emberközeli portrét dr. Péter Miklós református teológiai tanár, legrészletesebben a „börtön-akadémia” szerveződésére és sajátos munkamegosztására kitérve. Dr. Máthé Dénes főgondnok, egyetemi adjunktus a Gellérd Imre-prédikációk retorikai-stilisztikai sajátosságainak némelyikét magyarázta és illusztrálta. Dr. Balázs Mihály irodalomtörténész egy, a 17. század közepe táján készült kéziratot prédikációkötetet mutatott be. Ez az előadás szervesenből kötődött az emlékkonferencia témájához, legfeljebb annyi kapcsolódási felület mutatkozott, hogy Gellérd Imre az unitárius prédikáció-irodalom legavatottabb szakértőjeként ehhez a kódexhez *nem* jutott hozzá (az előadást Balázs Mihály távollétében Kovács Sándor olvasta fel). Dr. George Williams amerikai szellem- és vallástörténész, Gellérd Imre lányának, Juditnak (Zizinek) a férje azt a mély és széles hatást elemezte, amelyet Gellérd Imre tett és tesz az amerikai unitáriusokra. Külön kitért a testvér-egyházközi program felfutására és eszmei alapozására, amelyben Gellérd Juditnak oroszlanrésze volt.

A konferencia második részében dr. Gellérd Judit most megjelent könyvét, *A Liberté rabját* Farkas Dénes kolozs-tordai esperes, illetve a szerző maga mutatta be. A kötet voltaképpen a néhány évvel ezelőtt az Egyesült Államokban megjelent és nagy sikert aratott angol változat magyarázása, amelynek kiadását az ODFIE vállalta magára. Nagy Ferenc, Báró József és Benczédi Dénes nyugalmazott lelkészek emlékezései, méltatásai egészítették ki a bemutatót, majd Török Áron mondott záróbeszédet. A megidézett lelkész-teológus tiszteletére természetesen összegyűlt a Gellérd-család: a már említett Zizin kí-

folytatás a 10. oldalon

Jakabffy Tamás

Gellérd Imre öröksége

folytatás a 9. oldalról

vül megjelent Székelykeresztúron Kovács Judit, az egykorvolt Gellérd Imre felesége, Andor, a kisebbik gyermek feleségével, Ildikóval együtt, és Gellérd Ferenc, Imre még életben levő fivére, ugyancsak feleségével.

Az emlékkonferenciának nem titkolt célja volt, hogy mindazok számára, akiknek fülük van a hallásra, „hallhatóvá” tegye: nem csupán Gellérd Imre emlékét kell tisztelnünk, hanem példáját is követnünk kell. Mert tekintünk bár életének önkezeléssel való kioltását a mártírsors beteljesülésének avagy pusztá megfutamodásának, a tisztességgel és törhetetlenséggel

megélt élet a hűség példázatát kínálja. Robert Eller-Isaacs unitárius lelkész szavaival: „Gellérd Imrét saját valláshagyományának méltósága és ereje – mely a mi hagyományunk is – készítette arra, hogy az igazságot prédikálja. Az igazságot hirdetni sokkal nehezebb, mint a doktrínát. Az igazság sokkal veszedelmesebb, mint a krédó. A hatalmasok és vezérek, a föld urai azt szeretnék, ha mi az ő hazugságainak ütemére menetelnénk. De téged és engem vallási örökségünk kötelez, és szívünk vágyik arra, hogy egy másfajta ritmusra hangoljuk életünk... A történetek, amelyek legmélyebben megérintenek és amelyekkel leginkább azonosulunk, szentjeinkről szóló történeteink, akik életüket a Szabadságért, a Toleranciaért, az Ész, a ráció érvényesüléséért adták.”

Az emlékezés: önazonosság

Gellérd Imre unitárius mártírelkész emlékének szentelték az augusztus 14-i ünnepélyes istentiszteletet a Kolozsvár-belvárosi unitárius templomban, a szószéki szolgálatot dr. Gellérd Judit végezte.

Bár a beharangozotthoz képest, az istentisztelet elhúzódása miatt, a könyvbemutató több mint fél órással később kezdődött, a gyülekezeti tanácsterem zsúfolásig telt, bizonyítékul annak, hogy Kolozsváron az emberek még tudnak és akarnak is emlékezni. A szerző elmondta: történelmünkre való élő emlékezés nélkül elvész önazonosságunk, ezért a hallgatás, bármi okból fakadjon is, bűn, a hallgatás és a közöny az elnyomókat segíti. A szabadság mindennél fontosabb, hozzá az igazságon át vezet az út: az igazság az egyedüli felszabadító erő – erkölcsi kötelességünk hát emlékezni elődeinkre, mártírjainkra.

Az eredetileg angol nyelven megírt és megjelent kötet visszaemlékezések, naplók és interjúk alapján rekonstruálja az egykor történeteket (a magyar változat a szerző bevallása szerint az erdélyi magyarság igazságszomjának felszítására született meg), Gellérd Imre életét, politikai fogolyként való meghurcoltatását ismerteti, aki önmaga és családja feláldozása árán is szembeszegült hűhéraival: választott halálával az élet mellett döntött. Utolsó szószéki beszédei egyikének nem szó szerint idézett gondolata maradandó tanulság lehet mindannyiunk számára: „Isten nem várja el tőled, hogy megmentsd a világot, a te feladatod egyetlen ember megmentése, aki talán te magad vagy.”

Végezetül Kiss Béla evangélikus lelkész, egykori rabtárs visszaemlékezését hallgathatták meg az egybegyűltek, aki, bár bevallása szerint a Bráilai Nagysziget-i emlékektől nem szabadult (ahogy senki nem szabadulhat, aki a kommunista börtönök, munkatáborok borzalmait át-

élte), igyekezett humoros hangnemben emlékezni. Miközben hat éven át „élvezhették a bráilai mocsárvilág szabadegyetemének vendégszeretét”, Gellérd Imre tartotta bennük a lelket, hogy a jövő reménységéből erőt meríthessenek a túléléshez – vallotta.

F. I.

(forrás: Szabadság, 2005. aug. 15.)

Gellérd Judit: *A Liberté rabja*

„A szerző hitelesen és drámaian mutatja be dr. Gellérd Imre, erdélyi unitárius tudós-lelkész életét és korát, akinek sorsa rendkívül hasonló Dietrich Bonhoefferéhez. Mindkét teológus brutális, totalitárius rendszerben élt, mely államot és egyházat egyaránt megromlott. Mindkét mártírélet arról tanúskodik, hogy a keresztény ember sohasem él elszigetelten, hanem kormány, politika, munkahely és család életmeghatározó világában. Eppen ezért a keresztény etikai magatartás sem egyéni kegyesség csupán. Kegyetlen döntések szorításában mindkettő elvűsége, tragikus halálba torkolt” – írja a könyvről és „hősről” Cromwell Crawford, a Hawaii Egyetem professzora.

Siménfalvi falutalálkozó

A szülőföldet jószántából vagy kényszerűségből odahagyó emberek legtöbbször lelkében elevenen, sokszor pusztító erősséggel él a hazavágyódás érzése. Az itthon maradtokban pedig nem kevésbé erős a viszontlátás izzó vágya. Elvándoroltak és itthoniak egyaránt érzik: „Ha nem selyemszállal, / Köt a rög kötéllel, / Koporsókötéllel.”

Ez a mindkét oldalon magasra ívelő érzés évtizedeken át meg-megrekedt a vágyak szintjén, mert vasfüggöny, léleknyomortó ideológiák, száműzetés, kiátko-

zás állta útját az álmok valóra válásának. És akik jöhettek, akik „a szülőföld szerelmeseiként” minden esztendőben legalább egyszer a bölcsőringató szülőföldre léphettek, csak egymaguk érkezhettek, legfennebb a szűk család, de soha egyszer mindenünnen, valamennyien.

Így lett a rendszerváltás egyik szűles ölelésű hozadéka a falutalálkozók megszervezésének lehetősége. Alig van ma Erdélyben magyarul falu, ahol legalább egyszer ne szervezték volna meg. Nálunk mégis 15 esztendőnek kellett el-